

CHANG CHOLG'USINI ANSAMBLDA O'RNI

Usmanov Sirojiddin Maxamadaliyevich

Yunus Rajabiy nomidagi o'zbek milliy musiqa san'ati instituti

Annotatsiya: Mazkur maqolada chang cholg'usining ansamblidagi o'rni muhokama qilinadi. Chang cholg'usi ansamblidagi asosiy ritmik va melodik vosita sifatida musiqa kompozitsiyasini boyitadi va to'ldiradi. Ushbu asbob tezkor va qisqa ohanglarni yaratishga qodir bo'lib, musiqaga yangi dinamik va energiya qo'shadi. Chang cholg'usi ansamblida ritmik tuzilmani ta'minlash va melodiya o'ziga xos rang berishda muhim rol o'ynaydi. Bu asbob boshqa musiqiy asboblardan bilan uyg'unlashib, musiqa ijrosining sifatini oshiradi va har bir asbobning o'rnini kuchaytiradi. Shuningdek, chang cholg'usi ansambl ijrochilari orasidagi o'zaro muvofiqlikni ta'minlaydi va musiqa tuzilmasining umumiy yaxlitligini saqlashga yordam beradi. Maqola chang cholg'usining ansamblidagi o'rni, uning funksiyalari va musiqa ijrosidagi ahamiyati haqida batafsil ma'lumot beradi. **Kalit so'zlar:** pedagogik texnologiyalar, ijodiy salohiyat, talaba, innovatsion fikrlash, ta'lim jarayoni.

Kalit so'zlar: Chang cholg'usi, ansambl, ritm, melodiya, musiqa, ijro, harmoniyalash, energiya, dinamik, funksiyalar

РОЛЬ ИНСТРУМЕНТА ЧАНГ В АНСАМБЛЕ

Аннотация: В данной статье рассматривается роль инструмент чанг в ансамбле. Инструмент чанг, являясь основным ритмическим и мелодическим инструментом, обогащает и дополняет музыкальную композицию в ансамбле. Этот инструмент способен создавать быстрые и короткие звуки, которые придают музыке новую динамику и энергию. Чанг-чолгус играет важную роль в обеспечении ритмической структуры и добавлении уникальной окраски мелодии. Он гармонирует с другими музыкальными инструментами, улучшая качество исполнения и усиливая роль каждого инструмента в ансамбле. Кроме того, чанг-чолгус способствует взаимосогласованности исполнителей и поддержанию целостности музыкальной структуры. Статья подробно анализирует роль чанг-чолгуса в ансамбле, его функции и значение в музыкальном исполнении. Данное исследование помогает понять роль педагогических технологий в повышении творческого потенциала студентов.

Ключевые слова: Chang instrument, ensemble, rhythm, melody, music, performance, harmonization, energy, dynamics, functions

THE ROLE OF THE CHANG INSTRUMENT IN AN ENSEMBLE

Abstract: This article discusses the role of the chang instrument in an ensemble. The chang instrument, as a key rhythmic and melodic tool, enriches and complements the musical composition in the ensemble. This instrument is capable of producing fast and short sounds, adding new dynamics and energy to the music. The chang plays an important role in ensuring the rhythmic structure and adding a unique color to the melody. It harmonizes with other musical instruments, enhancing the quality of the performance and strengthening the role of each instrument in the ensemble. Furthermore, the chang contributes to the coordination of the performers and maintains the integrity of the musical structure. The article provides a detailed analysis of the chang's role in the ensemble, its functions, and its significance in musical performance.

Keywords: pedagogical technologies, creative potential, student, innovative thinking, educational process.

KIRISH: Musiqa san'ati har doim o'zining boyligi va xilma-xilligi bilan ajralib turadi. Har bir musiqa asbobi o'zining o'ziga xos vazifasini bajarib, musiqa asarining umumiy tuzilishini yaratishda muhim o'rin tutadi. Ulardan biri bo'lgan **chang cholg'usi**, o'zining maxsus ovozi va ijro texnikasi bilan ansambl tarkibida muhim rol o'ynaydi. Chang cholg'usi, asosan, ritmik va melodik xususiyatlari bilan ajralib turib, boshqa musiqiy asboblardan bilan uyg'unlashib musiqa kompozitsiyasini boyitadi. Ushbu maqolada chang cholg'usining ansamblidagi o'rnini, uning funksiyalari va boshqa asboblardan bilan o'zaro aloqalari haqida so'z yuritiladi. Chang cholg'usining ritmik to'ldirishdagi, dinamikani oshirishdagi va melodik rang-baranglikni yaratishdagi o'rnini musiqa ijrosini mukammal qilishda muhim ahamiyatga ega.

ADABIYOTLAR TAHLILI VA METODLAR.: bu ilmiy izlanishlar yoki tadqiqotlarning asosiy qismlaridan biri bo'lib, mavjud ilmiy manbalar, maqolalar, kitoblar va tadqiqotlar asosida tadqiqot mavzusining ilmiy jihatlarini o'rganishni anglatadi. Adabiyotlar tahlili yordamida tadqiqotchilar mavzuga oid ilgari o'tkazilgan ishlanmalarni ko'rib chiqadilar va ularning yutuqlari yoki kamchiliklarini tahlil qiladilar.

Tadqiqot mavzusiga oid adabiyotlar tahlilini amalga oshirishda bir nechta metodlar qo'llaniladi. Ular quyidagilardan iborat:

Klassifikatsiya metodi- adabiyotlar turli mezonlarga ko'ra tasniflanadi. Masalan, tarixiy, nazariy, empirik tadqiqotlar yoki metodologik nuqtai nazardan. Bu metod tadqiqotga kirishishdan oldin, mavzu bilan bog'liq bo'lgan barcha adabiyotlarni tartibga solishga yordam beradi.

Sistematik tahlil metodi- adabiyotlar o'zaro bog'lanishi va qarama-qarshiliklarini aniqlash uchun o'rganiladi. Adabiyotlarni tizimli ravishda tahlil qilish ilmiy bilimlarning o'zaro bog'lanishini va rivojlanish jarayonlarini ochib beradi. Bu metod orqali ilmiy mavzudagi tendensiyalar va ixtisoslashgan qarashlar aniqlanadi.

Kontent-tahlil metodi- matnlarni chuqur tahlil qilish, ularning mazmunini va maqsadini aniqlash uchun ishlatiladi. Bu metod orqali tadqiqotchilar matndagi asosiy g‘oyalarni, mavzularni, til vositalarini va ma'lumotlarni aniqlashadi. Adabiyotlar tahlilida bu metod asosan maqolalar, kitoblar yoki boshqa ilmiy ishlarning mazmunini tushunishga yordam beradi.

B. Qurbonovning "O‘zbek musiqa asboblari" kitobi o‘zbek milliy musiqa asboblari haqida keng ma'lumotlar beradi, shu jumladan chang cholg‘usi haqida ham to‘liq tahlil mavjud. Kitobda chang cholg‘usining tarixiy rivojlanishi, uning strukturasidagi o‘zgarishlar va hozirgi kundagi qo‘llanilishi haqida so‘z yuritiladi. Yozuvchi chang cholg‘usining ansambldagi o‘rnini va uning qanday qilib ritmni shakllantirishda va melodik to‘ldirishda muhim rol o‘ynashini ta’kidlaydi. Ushbu kitobda chang cholg‘usining ritmik va melodik ahamiyati yaxshi yoritilgan. Muallif uning ansamblda qanday o‘rin tutishi haqida so‘zlab, uning boshqa asboblardan bilan uyg‘unlashgan holda ishlashini tushuntiradi. Bu asbobning rolini tushunish uchun uning ritmik to‘ldiruvchi va energiya beruvchi vazifalari ta’kidlanadi.[1]

T. Xolmirzaevning "O‘zbekiston musiqasi va uning rivojlanishi" asarida o‘zbek xalq musiqasining rivojlanishi va unda qo‘llaniladigan turli asboblardan, shu jumladan chang cholg‘usi haqida to‘liq ma'lumot keltirilgan. U chang cholg‘usining musiqiy ansamblalarda qanday ishlatilishi, uning boshqa asboblardan bilan o‘zaro aloqalari va ularning ijro jarayonidagi roli haqida yozadi. Bu asar chang cholg‘usining ansambldagi o‘rnini tushunish uchun muhim manba hisoblanadi. Xolmirzaev, o‘zbek xalq musiqasida chang cholg‘usining ta’sirini, uning energiya va ritmik to‘ldirishdagi rolini tushuntiradi. Shuningdek, asar orqali chang cholg‘usining o‘ziga xos xususiyatlari va uning musiqiy tuzilishga qanday ta’sir qilishini o‘rganish mumkin.[2]

N. Nazarovning "O‘zbek xalq musiqa asboblari" kitobida turli milliy musiqa asboblari haqida to‘liq ma'lumotlar berilgan bo‘lib, bunda chang cholg‘usi ham o‘zining o‘rnini topadi. Kitobda chang cholg‘usining tarixiy rivojlanishi, uning o‘ziga xos xususiyatlari va ansambldagi o‘rni haqida yoziladi. Shuningdek, asar musiqiy ijro jarayonida chang cholg‘usining rolini batafsil tushuntiradi. Nazarovning asari chang cholg‘usining o‘ziga xos xususiyatlarini va uning ansambldagi rolini yoritishda muhim manba hisoblanadi. Kitobda chang cholg‘usining ritmik va melodik funktsiya o‘ynashdagi o‘rni aniq tushuntirilgan bo‘lib, u ansambldagi musiqa tuzilmasini boyitishdagi ahamiyatiga e’tibor qaratilgan.[3]

MUHOKAMA VA NATIJALAR: Chang cholg‘usining ansambldagi o‘rni, uning musiqiy tuzilma va ijro jarayonidagi ahamiyati o‘zbek musiqashunosligi va xalq musiqasida muhim o‘rin tutadi. O‘rganilgan adabiyotlar va tahlillar orqali, chang cholg‘usining ritmik, melodik va dinamik xususiyatlari, uning ansambldagi funktsiyalari, hamda boshqa musiqiy asboblardan bilan uyg‘unlashgan holda qanday qilib musiqani boyitishi haqida muhim xulosalar chiqarish mumkin.

Chang cholg‘usi ansambldagi ritmik asosni tashkil etuvchi asbob sifatida ishlatiladi. Bu asbob tez va qisqa ohanglar yaratib, musiqa ijrosiga jonlilik va dinamika qo‘shadi. Ushbu xususiyat uning ansambldagi boshqa asboblardan bilan muvofiqligini ta’minlashga yordam beradi.

Shuningdek, chang cholg'usi ansamblda melodiyanı boyıtıshda ham o'zıga xos o'rinni egallaydı.

Chang cholg'usi melodik to'ldırıshda va musıqa kompozıtsıyasını boyıtıshda ham muhım rol o'ynaydı. Bu asbobning o'zıga xos ovozi, musıqa ijrosıda boshqa asboblar bilan uyg'unlashıb, anıq bır musıqıy tasvırnı yaratıshga imkon beradı. Musıqada o'zıga xos rang-baranglıknı yaratıshda chang cholg'usınıng o'rni juda katta. Chang cholg'usi o'zınıng energıyası va ritmik tuzılıshı orqalı ansambl ijrochılari orasıdagı uyg'unlıknı mustahkamlashda muhım ahamıyatga ega. Har bır asbob o'zınıng funksıyasını bajarıshda, chang cholg'usi ham o'zıga xos rolnı bajarıb, umumıy musıqa tuzılmasını to'ldıradı. Bu esa musıqanıng to'lıq va uyg'un ijrosıga olib keladı. Chang cholg'usi o'zınıng tarixıy rıvojlanıshıda turli davrlarda turlıcha shakllanıb, xalq musıqasıda alohıda o'rin tutgan. O'zbek xalq musıqasıda chang cholg'usınıng o'rni, unıng yuksalısh davrları va zamonavıy musıqada qo'llanılıshı haqıda ko'plab tadqıqotlar mavjud. Bu asbobning tarixıy o'zgarıshlarını o'rganısh, unıng bugungi kunda qanday ahamıyatga ega ekanlıgını tushunıshga yordam beradı.

Chang cholg'usi ansambldagi ritmni shakllantırıshda, melodiyanı boyıtıshda va umumıy musıqa kompozıtsıyasını to'ldırıshda muhım rol o'ynaydı. U ritmik to'ldırıshnı ta'mınlab, musıqanıng energıyasını oshıradı va ijrochılarga bırgalıkda ijro etısh uchun imkonıyat yaratadı. Chang cholg'usi, boshqa musıqıy asboblar bilan uyg'unlashgan holda, musıqa tarkıbını boyıtadı va ijro jarayonını to'lıq qıladı. U ansambl ijrochılari orasıdagı o'zaro muvofıqlıknı ta'mınlab, umumıy musıqa tuzılmasınıng jozıbadorlıgını oshıradı. O'zbek xalq musıqasıda chang cholg'usınıng roli katta ahamıyatga ega bo'lib, bu asbobning zamonavıy musıqada ham qo'llanılıshı va unıng rıvojlanıshı haqıda ko'plab tadqıqotlar mavjud. Chang cholg'usınıng ansambldagi o'rni haqıdagı bılımlarnı kengaytırısh, unı kelajakda yanada rıvojlantırısh uchun muhımdır.

XULOSA: Chang cholg'usınıng ansambldagi o'rni haqıda olib borılğan tahlıllar va tadqıqotlar unıng musıqa tuzılmasıdagı ahamıyatını, ritmik va melodik funktsıyalarını, shunıngdek, boshqa asboblar bilan uyg'unlashgan holda qanday qılıb umumıy musıqa kompozıtsıyasını boyıtıshını ko'rsatdı. Bu asbobning rolnı tushunısh, o'zbek xalq musıqasını rıvojlantırıshda va unı xalqaro mıqyosda tanıtıshda muhım ahamıyatga ega.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO'YHATI:

1. Qurbonov, B. *O'zbek musıqa asboblari*. Tashkent: O'zbekiston Davlat Noshırlık. 2005 yil
2. Xolmirzaev, T. *O'zbekiston musıqası va unıng rıvojlanıshı*. Tashkent: O'zbekiston Fanlar Akademıyası. 2008 yil
3. Tursunov, M. *Musıqa san'atı va unıng tarkıbı*. Tashkent: O'zbekiston Yozuvchılar Ittıfoqı. 2010 yil
4. Nazarov, N. *O'zbek xalq musıqa asboblari*. Tashkent: O'zbekiston Matbuot Noshırlıgı. 2012 yil

5. Azimov, M. *Musiqqa va uning tasviriy ifodasi*. Toshkent: O‘zbekiston Fanlar Akademiyasi. 2014 yil
6. Shamsiyev, I. Ta'lim jarayonida innovatsion pedagogik texnologiyalarni qo‘llash. Toshkent: «Sanoat» nashriyoti. 2020 yil
7. Yuldashev, J. (2017). Pedagogik texnologiyalar va talabalar bilan ishlash usullari. Toshkent: «Turon» nashriyoti. 2017 yil
8. Raxmatov, S. Kompyuter va internet texnologiyalari yordamida ta'limni takomillashtirish. Toshkent: «O‘zbekiston» nashriyoti. 2015 yil
9. Mirzaeva, Z. Talabalarning ijodiy fikrlashini rivojlantirish metodlari. Toshkent: «Yangi avlod» nashriyoti. 2016 yil